

Definities kernbegrippen sector

De begrippen die binnen onze sector gehanteerd worden zijn flexibel en aan verandering onderhevig, vooral omdat het om abstracte begrippen gaat die vaak in een beleidsmatige en wetenschappelijke context worden gebruikt. Daarom hebben we bij het LKCA definities opgesteld voor onszelf en voor de sector.

Omschrijvingen begrippen

We hebben geprobeerd heldere, korte definities te geven. Dat betekent dat er soms keuzes gemaakt moesten worden omdat het gebruik van de termen in de praktijk niet altijd eenduidig is. Ook was het onze ervaring dat termen elkaar niet hoeven uit te sluiten, maar elkaar ook mogen overlappen.

De definities van de kernbegrippen kennen drie onderdelen:

1. Een korte definitie.
2. Een toelichting hierop om de begripsomschrijving verder te verduidelijken.
3. Een overzicht van synoniemen en gerelateerde termen om de verhoudingen tussen de termen duidelijk te maken.

Begrippen

actieve cultuurparticipatie
amateurkunst
buitenschoolse cultuureducatie
community arts
cultuureducatie
cultuuronderwijs
erfgoededucatie
kunsteducatie
kunstvakonderwijs
media-educatie
urban arts

Bron: www.lkca.nl/kennis-a-z/begrippen

Actieve cultuurparticipatie

Korte definitie

Alle vormen van het actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van, of betrokken zijn bij cultuur in de vrije tijd, dus buiten school en werk.

Toelichting

De term cultuurparticipatie wordt vooral beleidsmatig gebruikt als een overkoepelende term voor alle vormen van deelname van mensen aan kunst, cultureel erfgoed en media in de vrije tijd, buiten school en werk.

Binnen cultuurparticipatie is een onderscheid te maken tussen actieve en receptieve cultuurparticipatie. Actieve cultuurparticipatie is het actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van of betrokken zijn bij cultuur in de vrije tijd. Dus zelf maken, doen en leren. Receptieve cultuurparticipatie betreft het bezoeken, beschouwen van cultuur. Dit onderscheid wordt niet altijd even duidelijk gemaakt, soms duidt de term cultuurparticipatie alleen op actieve deelname. Het LKCA hanteert in dat geval altijd de volledige term actieve cultuurparticipatie.

Cultuurparticipatie vindt plaats in de vrije tijd, dus buiten school en werk. Cultuur- of kunsteducatie in de vrije tijd en amateurkunst maken hier dus onderdeel van uit. Cultuuronderwijs (of binnenschoolse cultuureducatie) en professionele kunstbeoefening niet. Het volledige werkgebied van het LKCA is dan ook te omschrijven als cultuuronderwijs en actieve cultuurparticipatie.

Synoniemen en gerelateerde termen

Cultuurdeelname (synoniem)

Cultuureducatie

Amateurkunst

Kunstparticipatie

Erfgoedparticipatie

Cultuuronderwijs

Amateurkunst

Korte definitie

Kunstbeoefening in de vrije tijd, buiten school en werk

Toelichting

In de kunstwereld en binnen het cultuurbeleid wordt onderscheid gemaakt tussen amateurkunst en professionele kunst. Amateurkunst is kunstbeoefening uit liefhebberij (amator = liefhebber); dus niet beroepshalve en niet als verplicht onderdeel van het curriculum op school, maar als vrije keuze in de vrije tijd.

Binnen amateurkunst onderscheiden we traditioneel zes disciplines: beeldende kunst, muziek, dans, theater, creatief schrijven en mediakunst (verzamelterm voor kunstzinnige fotografie, film, video en computerkunst). Er ontstaan steeds meer mengvormen (fusions en cross-overs) tussen de verschillende kunstdisciplines.

Synoniemen en gerelateerde termen

Actieve kunstbeoefening in de vrije tijd (synoniem)

Kunstparticipatie

Actieve Cultuurparticipatie

Buitenschoolse cultuureducatie

Buitenschoolse cultuureducatie

Korte definitie

Doelbewust leren over en door middel van kunst, erfgoed en media via gerichte instructie in de vrije tijd. Bijvoorbeeld bij centra voor de kunsten, culturele instellingen, amateurkunstverenigingen, particuliere docenten.

Toelichting

Er is sprake van buitenschoolse cultuureducatie als (amateur)kunstbeoefenaars in hun vrije tijd les nemen, of een cursus of workshop volgen bij een docent om hun bekwaamheid te vergroten. Deelname aan activiteiten van culturele instellingen om de ervaring van het publiek te verdiepen, zoals inleidingen bij theatervoorstellingen en rondleidingen bij tentoonstellingen, valt ook onder buitenschoolse cultuureducatie.

Deelnemers leren over cultuur door er actief mee bezig te zijn en zelf producten te maken. Ze leren van het kijken en luisteren naar cultuuruitingen, van cultuurbezoek en van lezen over cultuur. En door te reflecteren op eigen werk en dat van anderen.

Via buitenschoolse cultuureducatie ontwikkelen deelnemers culturele competenties en talenten. Mensen doen kennis op over cultuur als fenomeen en als expressiemiddel. Ze ontwikkelen culturele vaardigheden en een open houding ten aanzien van cultuur.

Synoniemen en gerelateerde termen

Cultuuronderwijs

Binnenschoolse cultuureducatie

Kunsteducatie

Erfgoededucatie

Media-educatie

Cultuurparticipatie

Amateurkunst

Community arts

Korte definitie

Community arts is een kunstvorm waarbij een of meerdere professionals in de kunsten samenwerken met actieve burgers om een kunstwerk tot stand te brengen. De start van de samenwerking is een maatschappelijk vraagstuk.

Toelichting

De kunstvorm community arts kent veel verschijningsvormen en daardoor ook veel verschillende omschrijvingen, met als belangrijkste gemene deler dat het gaat om samenwerking tussen professionele kunstenaars en actieve burgers (niet-kunstenaars) in een maatschappelijke context. Community arts projecten kunnen ontstaan op initiatief van de betrokken kunstenaar(s), van de burgers en/of van externe opdrachtgevers zoals gemeenten.

Synoniemen en gerelateerde termen

Sociaal artistieke praktijken
Werken in context
Culturele interventies
Gemeenschapskunst
Laboratoria voor kunst en samenleving

Cultuureducatie

Korte definitie

Doelbewust leren over en door middel van kunst, erfgoed en media via gerichte instructie, zowel binnen- als buitenschools.

Toelichting

Cultuureducatie is in bovenstaande definitie een overkoepelende term voor zowel binnen- als buitenschoolse educatie. De term wordt ook wel gebruikt om enkel de binnenschoolse cultuureducatie te duiden. Hiervoor wordt steeds vaker de term cultuuronderwijs gebruikt.

Leerlingen of deelnemers leren over cultuur door er actief mee bezig te zijn en zelf iets te maken. Ze leren van het kijken en luisteren naar cultuuruitingen, van cultuurbezoek en van lezen over cultuur. En door te reflecteren op eigen werk en dat van anderen.

Via cultuureducatie ontwikkelen leerlingen en deelnemers culturele competenties en talenten. Mensen doen kennis op over cultuur als fenomeen en als expressiemiddel. Ze ontwikkelen culturele vaardigheden en een open houding ten aanzien van cultuur.

Synoniemen en gerelateerde termen

Cultuuronderwijs
Binnenschoolse cultuureducatie
Buitenschoolse cultuureducatie
Kunsteducatie
Erfgoededucatie
Media-educatie
Cultuurparticipatie
Amateurkunst
Kunstvakonderwijs

Cultuuronderwijs (=binnenschoolse cultuureducatie)

Korte definitie

Het algemeen vormend onderwijs in kunst, erfgoed en media.

Toelichting

Doelen van cultuuronderwijs zijn formeel vastgelegd in kerndoelen en eindtermen:

- Kerndoelen Kunstzinnige oriëntatie en Oriëntatie op jezelf en de wereld in het basisonderwijs;
- Kerndoelen Kunst en cultuur voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs;
- Eindtermen voor de kunstvakken in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs (ckv, kunst algemeen, muziek, beeldende kunst en vormgeving, theater, dans).

Leerlingen verwerven kennis en krijgen waardering voor cultuur. Ze leren creatief om te gaan met beeld, geluid, tekst en beweging. Cultuuronderwijs stimuleert hen om te reflecteren op cultuur, in heden en verleden, en op hun eigen plek in de wereld. Ze ontwikkelen hun waarneming, verbeeldingskracht en uitdrukkingsvermogen en een onderzoekende houding.

In een bredere opvatting van cultuuronderwijs - met als doel cultureel bewustzijn zoals bij Cultuur in de Spiegel - heeft cultuur binnen alle leergebieden en vakken een plek. Cultuur is hier een proces van omgaan met en interpreteren van de ons omringende wereld.

Synoniemen en gerelateerde termen

Binnenschoolse cultuureducatie (synoniem)

Buitenschoolse cultuureducatie

Kunsteducatie

Erfgoededucatie

Media-educatie

Cultuurparticipatie

Kunstvakonderwijs

Erfgoededucatie

Korte definitie

Doelbewust leren over en door middel van materieel en immaterieel erfgoed via gerichte instructie, zowel binnen- als buitenschools. Daarbij doen leerlingen aan de hand van sporen uit het verleden kennis en vaardigheden op en ontwikkelen zij inlevingsvermogen en persoonlijk, cultureel en historisch bewustzijn.

Toelichting

Erfgoededucatie betreft het leren over en door middel van erfgoed in de eigen omgeving waarbij het heden gekoppeld wordt aan het verleden of de herinnering. Het leren loopt uiteen van vermeerderen van kennis en vaardigheden, ervaren (zintuiglijk, affectief en cognitief), verbanden zien en betekenis geven, tot bewustzijn ontwikkelen van wat gemaakt is. Over het algemeen wordt binnen erfgoededucatie

een vierdeling gemaakt: musea, archeologie, monumenten en archieven.

De term erfgoedonderwijs wordt wel gebruikt om specifiek de erfgoededucatie binnen het formeel funderend onderwijs aan te duiden. In het primair onderwijs sluit erfgoededucatie aan bij kerndoel 56 in het leergebied Kunstzinnige oriëntatie, 'De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed,' en bij het leergebied Oriëntatie op jezelf en de wereld. In het voortgezet onderwijs wordt erfgoededucatie vaak gekoppeld aan de vakken geschiedenis en aardrijkskunde en aan een terrein als burgerschapsvorming.

Erfgoededucatieprofessionals accentueren het verschil tussen erfgoededucatie en geschiedenis. Bij erfgoededucatie ligt de nadruk op de 'nabijheid' van het verleden door de zichtbare/merkbare aanwezigheid in de eigen omgeving. Bij geschiedenis ligt de nadruk op de objectieve distantie.

Synoniemen en gerelateerde termen

Erfgoedonderwijs
Cultuureducatie
Cultuuronderwijs

Kunsteducatie

Korte definitie

Doelbewust leren over en door middel van kunst via gerichte instructie, zowel binnen- als buitenschools. Kunsteducatie kent drie aspecten die al dan niet gezamenlijk voorkomen: productie (kunst maken), receptie (kunst beschouwen) en reflectie (nadenken over kunst).

Toelichting

Kunsteducatie omvat educatie over beeldende kunst en vormgeving, muziek, theater, dans, film, literatuur, poëzie en architectuur. Het gaat daarbij niet alleen om meer traditionele kunstvormen, maar ook om actuele (mediakunst, urban arts, ...) en toegepaste vormen (design, mode, ...) en om cross-overs tussen disciplines.

Kunsteducatie heeft drie aspecten: productie, receptie en reflectie. Productie betreft het zelf produceren of uitvoeren van kunst. Hier leert de leerling artistieke technieken en expressievormen beheersen en een creatief proces doorlopen. Receptie betreft leren door kunstobjecten en producties te ervaren. Bij reflectie gaat het om het nadenken en spreken over de betekenis van kunst. Hierbij leert de leerling een esthetisch oordeel vormen en leert hij over de sociale en historische context van kunst. In al deze aspecten doet de leerling kennis en inzicht op over kunst.

Synoniemen en gerelateerde termen

Cultuureducatie
Cultuuronderwijs
Binnenschoolse cultuureducatie
Buitenschoolse cultuureducatie

Erfgoededucatie
Media-educatie
Cultuurparticipatie
Amateurkunst
Kunsvakonderwijs

Kunsvakonderwijs

Korte definitie

Onderwijs tot uitvoerend, scheppend en toegepast werkend kunstenaar en tot kunsvakdocent aan erkende hbo-kunstopleidingen.

Toelichting

De term kunsvakonderwijs wordt over het algemeen gebruikt voor de erkende hbo-kunstopleidingen. Het gehele beroepsonderwijs in de kunsten is veel breder. Er bestaan ook mbo-kunstopleidingen en particuliere opleidingen tot uitvoerend, scheppend en toegepast werkend kunstenaar.

Synoniemen en gerelateerde termen

Cultuureducatie
Kunsteducatie

Media-educatie

Korte definitie

Doelbewust leren over en door middel van media, zowel binnen- als buitenschools. Media-educatie leert mensen kundig en kritisch omgaan met (massa)media.

Toelichting

Media-educatie is een breed terrein en verwijst zowel naar media als expressiemiddel als naar media als maatschappelijk verschijnsel of als techniek. Onder media-educatie wordt dan ook zowel het zelf maken van een film of game verstaan als het leren over bijvoorbeeld privacy op het internet.

Media-educatie sluit aan bij de kerndoelen en eindtermen van diverse leergebieden in het formeel funderend onderwijs, onder meer bij Kunstzinnige oriëntatie en Oriëntatie op jezelf en de wereld in het primair onderwijs en bij de vakken ckv en maatschappijleer in het voortgezet onderwijs.

Media-educatie wordt wel onder cultuureducatie ingedeeld maar door de breedte van deze term is dit maar ten dele een logische indeling. Met name daar waar media-educatie kijkt naar media als expressiemiddel en naar beeldvorming en betekenisgeving in en door media, is media-educatie onderdeel van cultuureducatie. Mediakunst wordt bestudeerd en beoefend als onderdeel van kunsteducatie waardoor kunsteducatie en media-educatie elkaar deels overlappen.

Synoniemen en gerelateerde termen

Cultuureducatie

Kunsteducatie

Urban arts

Korte definitie

Urban arts is een verzamelnaam voor die kunstvormen die hun oorsprong vinden in het leven van de grote stad.

Toelichting

Veel voorkomende uitingen van urban arts zijn graffiti, hiphopmuziek, rap, breakdance, streetdance en daaraan verwante kunstuitingen.

Synoniemen en gerelateerde termen

Jongerencultuur

Hiphop

Breakdance

Streetdance

Graffiti